

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies / Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Helena Bauerová - Kateřina Hájková
Article / Článok: Vstup Turecka do Európskej únie v kontextu zahraničnej politiky vŕči Sýrii
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.3.68-88>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

BAUEROVÁ, H. - HÁJKOVÁ, K. 2019. Vstup Turecka do Európskej únie v kontextu zahraničnej politiky vŕči Sýrii. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 22, No. 3, 2019. ISSN 1335 – 2741, pp. 68-88. Available at: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.3.68-88>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

VSTUP TURECKA DO EVROPSKÉ UNIE V KONTEXTU ZAHRANIČNÍ POLITIKY VŮČI SÝRII¹

THE ACCESSION OF TURKEY TO THE EUROPEAN UNION IN THE CONTEXT OF FOREIGN POLICY TOWARDS SYRIA

Helena Bauerová - Kateřina Hájková*

ABSTRACT

Turkish foreign policy towards Syria has undergone several changes over the last twenty years. Turkish foreign policy could be divided into two periods 1) from 2002 to 2011; 2) from 2011 -2017. In the first period, Europeanization developed and good relations was established with Syria. The main determinant become Davutoğlu's policy of good neighborliness, which was reflected in relations with both the EU and Syria. Turkey stylized itself as a regional leader, who is approaching the European integration project relatively quickly under the influence of Erdoğan's policy. The short-term change in foreign policy changed in the second period. After the outbreak of the civil war, the Assad regime refused Turkish assistance and established good relations with the Kurdish PKK. (Introductory statement) Together with a shift from Syria, we could see a shift from the pro-European direction. (Objective) The change in the relationship between Turkey and the EU came after the outbreak of the migration crisis. (Scope) The EU is willing to overlook the Turkish shortcomings and the top-down Europeanization (in the first period) changed (in the second period) into a down-top trend where Turkey had a significant impact on EU migration policy as well as internal security. Internal political changes diverted Turkey from Europe and democracy. (Findings) A Turkish example reaffirmed the claims of social constructivists about the influence of individuals on the foreign policy of the state and also showed

---

* PhDr. Helena Bauerová, Ph.D. působí jako akademický pracovní na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií, Metropolitní univerzita Praha, o.p.s, Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10 Strašnice; Vedoucí univerzitního střediska MUP v Plzni, Koterovská 85, 326 00 Plzeň, Česká republika, e-mail: helena.bauerova@mup.cz.

Mgr. Kateřina Hájková, absolventka navazujícího magisterského programu Mezinárodní vztahy a evropská studia, Metropolitní univerzita Praha, o.p.s, Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10 Strašnice, Česká republika, e-mail: HAJKK3AX@student.mup.cz.

DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.3.68-88>

¹ Studie byla vydána v rámci projektu Interního grantového systému MUP č. E02-53 *Evropeizace vztahů EU a Turecka v kontextu politiky rozšiřování a migrační krize* financovaného z podpory MŠMT na specifický vysokoškolský výzkum v letech 2017 - 2018.

the learning process in which Turkey learned to negotiate with the EU while pursuing its own interests. (Conclusions) The development of Turkey's foreign policy shown the influence of political elites whose interest was motivated not by a move towards European integration, but by the pursuit of their own needs.

Key words: Turkey, Syria, European Union, conditionality, europeanization, migration crisis, refugees, Erdoğan, social constructivism, enlargement policy

Úvod

Zahraníční politika Turecka je ovlivněna řadou faktorů, vnitrostátní politickou elitou, geografickou polohou země, a to zejména ve vztahu ke státům Blízkého východu. Nemalou měrou se na formování zahraniční politiky podílí také snaha Turecka vstoupit do Evropské unie (dále jen EU), resp. tlak vycházející z EU usilující o harmonizaci turecké zahraniční politiky s evropskou. Vztahy mezi EU a Tureckem se formují již od 60. let minulého století, nicméně k zásadnímu průlomů ve vzájemných vztazích dochází až na konci 90. let 20. století v kontextu udělení statusu kandidátské země a zahájením přístupových rozhovorů v roce 2005.

Zahraníční politika Turecka je jednou z oblastí, které věnuje EU pozornost a upozorňuje na dílčí slabiny, které více či méně ovlivňují přístupové rozhovory (vztah ke Kypru, Řecku, sousedním státům apod.). Z obsahového hlediska je možné zahraniční politikou Turecka pokrýt širokou oblast, ale v kontextu vstupu do EU se následující text zaměří na jeden dílčí stát, který aktuálně formuje vztah mezi Tureckem a EU. Konkrétně se jedná o vztah mezi Tureckem a Sýrií ovlivněný migrační krizí a občanskou válkou v Sýrii. Vztah Turecko - Sýrie také oživují dílčí problémy, a to turecký vztah ke kurdské menšině a problematika provincie Hatay.

Cílem následujícího textu je analýza hraniční politiky Turecka vůči Sýrii v kontextu přístupových rozhovorů s EU. Z teoretického hlediska vyjde analýza z předpokladů teorie europeizace a sociálního konstruktivismu. V případě europeizace vycházíme z domněnky, že europeizace je obousměrný proces přizpůsobení se obou aktérů, tedy EU i Turecka. Budeme sledovat vývoj zahraniční politiky Turecka vůči Sýrii v kontextu plnění požadavků, jež vymezuje EU a její instituce. V případě Sýrie se ukazuje tendence „down-top“ přizpůsobení (více viz. např. Zemanová 2007), kdy EU akceptuje dílčí turecké požadavky plynoucí z reality migrační krize. Zároveň text vychází z předpokladů

sociálních konstruktivistů, kteří hovoří o procesu socializace a učení, kterým se aktéři přizpůsobují. Budeme analyzovat roli politických elit v procesu formování a realizace zahraniční politiky Turecka ve vztahu k Sýrii a EU. Z časového hlediska reaguje text na novější historii, analýza bude proto provedena v časovém horizontu 2002 - 2017/2018. Časová osa kopíruje nástup strany AKP k moci a následující změny ovlivněné premiérem/prezidentem **Erdoğanem** a ministrem zahraničí **Davutoğluem**.

Vstupní hypotézou textu je tvrzení, že Turecko jedná v zahraniční politice autonomně a v případě zahraniční politiky se top-down europeizace neprojevuje. V případě vztahu k Sýrii jedná Turecko nezávisle na EU a EU akceptuje tureckou zahraniční politiku v kontextu nástrojů, kterými společně s Tureckem řeší migrační krizi.

1 Sociální konstruktivismus a europeizace

Vztah Turecka, EU a Sýrie bude analyzován prostřednictvím předpokladů sociálních konstruktivistů. V textu souhlasíme s tvrzením konstruktivistů předpokládající přímý vztah mezi strukturou a aktérem. Struktura ovlivňuje aktéry a aktéři ovlivňují strukturu. Přikláníme se zejména k tvrzení, že jednotky (v našem případě kandidátský stát) ovlivňují strukturu (EU), což se projevuje v přijímání nových norem a hodnot. V případě politiky rozšiřování se očekává, že kandidátské státy mění chování a normy, aby vyhovely evropským standardům. V případě Turecka však předpokládáme, že dochází ke změnám v chování i na úrovni EU, resp. EU je ochotna implementovat rozhodnutí, iniciované kandidátským státem. V textu proto budeme sledovat proces socializace Turecka zejména v oblasti zahraniční politiky, jak se adaptuje na normy EU a naopak, jak Turecko „ne/dokáže“ změnit postoj či směřování EU v oblasti politiky rozšiřování.

Text vychází z přesvědčení, že proces integrace do EU je možné vysvětlit jako proces učení. To znamená, že státy přijímají hodnoty, normy, které jsou restriktivní a tyto standardy jsou reflektovány ve státní identitě (hovoříme o procesu internalizace) (Kratochvíl, 2008, s. 186; srov. Risse, 2012, s. 144 - 147). Internalizací státy nesledují primárně vlastní zájmy, ale naopak, jednájí v souladu s pravidly přijatými skupinou států v rámci EU. EU a členské státy zkonstruovaly pravidla, které kandidátské (potenciálně kandidátské) státy přijímají a respektují.

Konkrétně analýza vychází z tvrzení, že: „*Sociální realita je konstruována sociální interakcí mezi aktéry ... sociální struktura a aktéři se vzájemně ovlivňují.*“ (Braun, 2009, s. 126) „*Sociální svět, včetně mezinárodního je konstruován lidmi.*“ (Braun, s. 2009, 45) Stejně jako konstruktivisté vyjdeme ze studia národních zájmů, které ovlivňují jak se stát chová. Národní zájem odráží národní cíle preference a státní identita formuje státní zájem. Podle **Wendta** existují čtyři proměnné formující národní zájmy, a to fyzické přežití, autonomie, ekonomická prosperita a kolektivní sebeuvědomění. (Wendt, 1999) Pro konstruktivisty je zásadní propojení mezi identitou a zájmy aktérů. Národní zájem vychází z politického zájmu, který je výsledkem jednání mezi osobami, které interpretují zájmy. Identita je formována dvěma zdroji – korporátním a společenským. Korporátní zdroj vychází z vlastností jednotky; sociální zdroj je založen na interakci mezi lidmi a mezi státy. Identita je ovlivněna aktérem a aktér formuluje zájem, který je odrazem toho, co tento aktér chce. Zájmy formují identitu a identita formuje zájmy. Zároveň samotná identita vychází z interakce mezi aktéry. Vzájemná interakce aktérů vede k vymezení a zisku identity. Národní zájmy se dostávají pod speciální tlak, když vejdou v kontakt se supranacionálním aktérem. Taková interakce přináší nové podněty pro formování národních zájmů a aktivit státu. Ve vztahu ke studovaným aktérům bude analyzováno Turecko jako aktér, který komunikuje se Sýrií jako státní aktérem a EU jako aktérem supranacionálním. Předpokládáme, že Turecká zahraniční politika je formována vůči oběma aktérům pod vlivem domácí (turecké) politické politiky. Naopak vliv EU či mezinárodního systému je marginální. V zásadě kopíruje předpoklady **Wendta**, že zahraničně-politické chování (státu, pozn. autorek) je často spíše ovlivněno domácí politikou, jednotlivými osobnostmi, než mezinárodním systémem. (Wendt, 1999, s. 7) Vztah Turecko-EU je možné nahlížet také optikou europeizace, která je dnes vnímána jako proces přenosu hodnot EU ke státům (top-down europeizace), zároveň je možné tento proces vnímat jako tlak států prosazujících vlastní zájmy v rámci EU (down-top europeizace). Vycházíme z předpokladu, že EU mohou ovlivňovat jak členské, tak také nečlenské státy. (Schimmelfennig, Sedelmeier, 2007) V našem případě bude europeizace vnímána jako proces, ve kterém se ne/přízpůsobuje Turecko požadavkům EU, resp. jako proces změny chování EU vůči Turecku v kontextu jeho zahraniční politiky vůči Sýrii.

2 Turecko a Evropská unie

Vztah Turecka a EU se intenzivně formuje od summitu v Helsinkách (1999), kdy Turecko získalo status kandidátského státu. Takzvanou zlatou éru europeizace v kontextu reformů můžeme časově ohraničit rokem 2005. Turecko více méně akceptovalo Kodaňská kritéria a aktivně provádělo reformy, které jej přibližovaly EU. Pozitivní vliv EU je nezpochybnitelný a odměnou za reformní kroky bylo pro Turecko zahájení přístupových rozhovorů v roce 2005. Paradoxně po roce 2005 můžeme sledovat pozvolné upadání reformních kroků, Turecko se Evropě oddaluje v řadě oblastí. Na druhou stranu nelze říci, že by se EU od Turecka odvracela. V hodnotících zprávách můžeme sice sledovat zvyšující se kritiku upozorňující na dílčí nedostatky (poprvé se negativní hodnocení objevilo v letech 2006 a 2007; otevřená kritika v roce 2008). Z hlediska aktivní politiky EU se však ukazuje přetrvávající zájem o Turecko, a to i přes kritiku přicházející z členských států.² Turecko zůstává pro EU strategickým partnerem pro možné spojení na trhy na Blízkém východě. Podle výroků EU má Turecko také výhodnou geostrategickou pozici ve vztahu k Sýrii a Iráku v kontextu migrační politiky a také energetické bezpečnosti. (European Commission, 2015)

Zahraniční politika Turecka je důležitou součástí přístupového procesu. Zároveň se jedná o oblast, která patří k velmi citlivým oblastem a vliv EU se kombinuje více než v jiných sférách se zájmem místní turecké politické elity a také nelze opomenout vnější vlivy (vývoj v sousedním regionu, mezinárodní změny apod.). Europeizace proto v případě zahraniční politiky nabývá obousměrné podoby. Na jedné straně je formována pod vlivem vstupu do EU, kde právě EU společnými postoji vytváří základní rámec „evropské“ zahraniční politiky a ovlivňuje také Turecko. Na druhé straně se evropský vliv střetává s lokálními, ryze státními zájmy, které jsou kombinací zájmu vládnoucí elity, zájmu veřejnosti a také regionální reality. V případě turecké příkladu se jasně ukazuje protnutí všech těchto vlivů.

Vyjednávání Turecka s EU není příkladem asymetrické vzájemné závislosti. (Moravcsik, Vachudova, 2003) EU zejména po vypuknutí migrační krize nevystupuje jako aktér dominantně ovlivňující vyjednávací proces. V kontextu kondicionality sice může odebrat Turecku slibovanou odměnu v podobě členství v EU. Zároveň však Turecko potřebuje jako prozatím efektivní nástroj eliminace počtu migrantů, kteří vstupují do schengenského prostoru.

---

² Nejviditelněji se projevila snaha Německa a Francie, jež požadovaly specifické partnerství s Tureckem, které by nahradilo plnohodnotné členství v EU.

Při studiu samotné turecké zahraniční politiky je třeba sledovat několik vývojových fází, které do jisté míry ovlivňují aktuální politiku Turecka. Izolacionalistická politika počátku 20. století se proměnila až pod vlivem studené války. Turecko vstupem do NATO demonstrovalo prozápadní orientaci a ve vztahu k sousedním, arabským státům vystupovalo spíše rezervovaně. Od 70. letech začaly zahraniční politiku ovlivňovat hospodářské zájmy, zejména dovoz ropy a zemního plynu ze zemí Blízkého východu. Odklon Turecka od arabského světa pokračoval ještě v 90. letech, kdy Turecko spolupracovalo s Izraelem. Ke změně dochází až po roce 2000. (Günay, 2017)

S ohledem na časový horizont sledovaný v textu je třeba se zaměřit na novou éru zahraniční politiky Turecka spojenou s vládou strany AKP a osobností **Recepa Tayyipa Erdoğan**a po roce 2002. I přesto, že řada členů nově vzniklé AKP byla součástí zakázaných islamistických stran (Strana ctnosti a Strana blahobytu), vyznačuje se první období vlády v oblasti zahraniční politiky umírněnými výroky vůči sousedním státům, ale také např. vůči kyperské otázce. Zahraniční politika byla pod vlivem poradce a následně ministra pro zahraniční politiku **Ahmeta Davutoğl**ua³. Turecko mělo vystupovat jako tzv. *softpower*, která povede multidimenzionální zahraniční politiku založenou na dobrých vztazích se sousedními státy. (Grigoriadis, 2010) V realitě se nová zahraniční politika projevovala navazováním bilaterálních vztahů se Sýrií, Řeckem, Arménií či Kyprem. Rétorika AKP však postupně získávala více islamistických a neosmanských znaků, které, mj. souvisí s omezováním vlivu armády na fungování státu. Zahraniční politika Turecka se začala více orientovat na Blízký východ a zájmy v EU (Rubin, 2004) a vykazovala řadu europeizačních znaků, které EU vyhovují a vnímá Turecko jako klíčového partnera v regionu. Zdálo se, že vnitropolitické i zahraničněpolitické změny podléhají top-down europeizaci. K proměně v zahraniční politice dochází na konci prvního desetiletí 21. století, a to pod vlivem arabského jara, kdy je Turecko nuceno změnit postoj k Sýrii a také čím dál více ukazuje odvrát od proevropského směřování ve vnitrostátní politice.

2.1 Turecko, Sýrie a EU

Z historické perspektivy bylo Turecko svědkem vzniku samostatného syrského státu.⁴ Prvním a do současné doby trvajícím problémem je provincie

---

³ Ahmet Davutoğlu byl od roku 2009 ministrem zahraničních věcí; následně předsedou turecké vlády, a to až do května 2016.

⁴ Nezávislá Sýrie vznikla v roce 1946

Hatay,⁵ ktorou každý ze štátů pokládá za integrální součást teritoria. Problematický vztah byl uklidněn pouze v době po roce 2000 a znovu byl problematizován na přelomu let 2011/2012 v souvislosti s vypuknutím občanské války v Sýrii (viz dále).

Dlouhodobým problémem jsou vztahy ke kurdské menšině a ovlivňování objemu vody v řekách Eufrat a Tigris (viz níže). Syrský režim (reprezentovaný **Hafezem al-Assadem**⁶) dlouhodobě podporoval Kurdskou dělnickou stranu (PKK), jejímž cílem je vytvoření kurdského státu, ve kterém by žili všichni Kurdové v regionu, včetně Kurdů žijících v teritoriu Turecka. Syrská finanční i materiální podpora PKK byla umocněna obviněním Sýrie ze skrývání vůdce PKK **Abdullaha Öcalana**. (BBC, 2003) Snahy o vyřešení situace provázela série jednání o vzájemných vztazích od 80. let 20. století. Jednání v 90. letech vedla ke sblížení, protože Sýrie označila PKK za teroristickou organizaci a státy se dohodly na společném boji proti terorismu. I přes uzavření dohody o zákazu podpory organizovaných skupin, nedošlo k narovnání vztahů, protože Turecko nadále ovlivňovalo objem vody v řekách⁷, která se dostávala do Sýrie, resp. Sýrie nadále podporovala aktivity PKK. (Carolyn, Ozdamar, 2009) Vyvrcholením napjatých vztahů byl rok 1998, kdy se obě země dostaly na pokraj války. Ke stabilizaci došlo podepsáním Adanského protokolu (1998) (Migdalovitz, 2010), který je ukázkou turecké síly v regionu, protože Sýrie se zavázala k ukončení podpory PKK, stranu označila za teroristickou a deklarovala společný boj proti terorismu. (Aras, Koni, 2002; Bali, 1999)

V kontextu vstupu do EU je zřejmé, že vztah Turecka a Sýrie byl zatížen nevyřešeným hraničním sporem, problematikou kurdské menšiny a obecně špatnými vztahy se sousedním státem. Ke změně dochází až na počátku milénia, kdy společně s revizí vnitrostátní politiky související s obměnou politické elity se transformovaly také sousedské vztahy. Nová politická realita

---

⁵ Provincie Hatay (Alexandretta) byla součástí mandátního území Francie. Po té, co Sýrie vyhlásila nezávislost, byla otevřena otázka, komu území provincie patří. V roce 1944 vyhlásila provincie nezávislost, ale o rok později byla připojena k Turecku. Tento krok však Sýrie nikdy neuznala. (Stanley-Adamson, 2016)

⁶ Vládl v Sýrii jako prezident mezi lety 1971 - 2000.

⁷ Problematika Eufratu a Tigrisu se stala závažnou zejména poté, co Turecko plánovalo vystavět na obou řekách systém přehrad a hydroelektráren, tzv. projekt jihovýchodní Anatólie. Realizace projektu by významně snížila objem vody, který se dostává do Sýrie. Problém byl řešen v 80. letech, kdy byla podepsána dohoda o zajištění minimálních dodávek vody do Sýrie. Výměnou za to měla Sýrie ustát v podpoře PKK. Vzhledem k tomu, že ze syrské strany nedošlo k naplnění slibu, zůstaly vzájemné vztahy napjaté. (Hale, 2013)

počátku 21. století (nástup **Bashara al Assada** a AKP k moci) ústila k prohloubení vzájemných vztahů na politické i ekonomické úrovni.⁸ Mezi Tureckem a Sýrií se otevřel prostor pro intenzivní zahraniční obchod, který se v letech 2006 - 2010 zvýšil až čtyřnásobně (Phillips, 2012). Oteplování vztahů se Sýrií se odrazilo v dobré vztahy s arabským světem, např. také sdílením protizraelské politiky. Dílčí problémy přetrvávaly, např. Turecko souhlasilo s ukončením dohody o užívání řek Tigridu a Eufratu, ale vstřícný krok podmiňovalo stažením syrského požadavku na Hatay. S tím však Sýrie nesouhlasila (Hale, 2013) a oblast Hatay zůstala v Sýrii na mapách jako její integrální součást. V kontextu vstupu do EU byla problematika nevyřešených hranic označena ze strany EU jako střednědobá priorita, která by měla být s tureckou stranou vyřešena. (Council of EU, 2001)

Vnitřní i zahraničně politické změny posilovaly pozici Turecka nejen v Evropě, ale také na Blízkém východě. Dokladem dobých turecko-arabských vztahů bylo uzavření Levantského kvartetu (2010) mezi Sýrií, Tureckem, Libanem a Jordánskem. Dohoda do budoucna počítala s vytvořením „Evropské Unie Blízkého východu.“ (Hurriyet, 2010) Hlavním znakem nové zahraniční politiky Turecka v období přelomu let 1999/2002 – 2011 byla multidimenzionalita založená na nulových problémech se sousedními státy v regionu (Önis, Yılmaz, 2009) a také s USA a EU (Hinnebush, 2015). **Erdoğanova** politika zahájila také iniciativu kurdského otevírání (2009 - 2011), jejímž cílem bylo ukončení konfliktu.⁹ V kontextu vstupu do EU vyhovovalo Turecko evropskému požadavku na dobré vztahy se sousedními státy a zároveň si Turecko budovalo stabilní region ve svém okolí. (D'Alema, 2017) Zahraniční politika Turecka směřovala k naplnění tureckého snu o vedoucí pozici v regionu. EU reagovala na úspěšnou multidimenzionální politiku tím, že označila Turecko jako „*leading regional player*“, a to v hodnotící zprávě za rok 2010. (European Commission, 2011, s. 4)

První období vlády AKP a **Erdoğana** můžeme z hlediska europeizace i sociálního konstruktivismu označit jako dobu změn v chování Turecka. Turecko prochází obdobím europeizace spojeným s řadou proměn v domácí a také

---

⁸ Uvedené dokládá několik skutečností: V roce 2005 navštívil Assad Turecko; v roce 2007 byla uzavřena dohoda o volném obchodu (zrušena byla ze strany Turecka v roce 2012); v roce 2009 se konalo první společné vojenské cvičení; ve stejném roce došlo k vizové liberalizaci (Carolyn, Ozdamar 2009, s. 26, srov. Grigoriadis, 2010, s. 6).

⁹ Kurdské otevírání fungovalo však jen do počátku syrské občanské války (do roku 2011) a následně již nebylo dále realizováno.

zahraniční politice. Můžeme říci, že Turecko se „naučilo“ jednat se sousedními státy, řídit se politikou dobrých vztahů v sousedství, které jsou jednou z podmínek úspěšného vstupu do EU. I přes dílčí kritiku ze strany EU¹⁰ se ukazovalo, že Evropa vítá změnu zahraničního směřování Turecka, která v kombinaci s vnitrostátními proměnami naznačovala sdílení hodnot a směrů evropské zahraniční politiky. Můžeme hovořit o projevech top-down europeizace, kdy Turecko následovalo dílčí aktivity EU, resp. nejednalo v rozporu s evropskými hodnotami. Toto dokládá zahraniční politika EU vůči Sýrii. Evropská unie vedla se Sýrií aktivní politiku, což dokládá uzavření Dohody o přidružení mezi EU a Sýrií (2008) a Unie pro Středomoří. Finální podoba dohody o přidružení však podepsána nebyla. (Evropský parlament, 2018)

2.2 Změna zahraniční politiky - arabské jaro a migrační krize

Dobré turecko-syrské sousedství přestává fungovat v době arabského jara v souvislosti s násilnostmi, které vedl syrský režim proti civilnímu obyvatelstvu. Turecko v kontextu **Davutoğlu**ovy zahraniční politiky zaujalo nejprve diplomatickou pozici, vyzývající k provedení nutných reforem. Poté, co návštěva ministra zahraničních věcí nepřinesla změnu,¹¹ přestoupilo Turecko na novou politiku vůči Sýrii - začalo podporovat syrskou opozici (Syrskou národní radu), vyhlásilo ekonomické sankce (Phillips, 2012, srov. BBC, 2011) a opakovaně vyzývalo Sýrii k ukončení nepokojů (Al Jazeera, 2012); cílem zahraniční politiky vůči Sýrii se stalo odstranění **Assada**. (Atmaca, 2017) Turecko následovalo zahraniční politiku EU, která přestala se Sýrií ihned po vypuknutí konfliktu spolupracovat a vyhlásila vůči režimu restriktivní opatření. (Council of EU, 2011)¹²

Nová turecká zahraniční politika, tzv. *values-based* přiblížila Turecko více západnímu světu, protože směřovala k podpoře demokratických hodnot. (Phillips, 2012) **Erdoğanova** strategie cílila na navázání dobrých vztahů se syrskou opozicí, která by se v budoucnu mohla stát tureckým partnerem. Navíc

---

¹⁰ S ohledem na europeizaci i probíhající změny uvnitř Turecka je zřejmé, že po roce 2006 dochází k pozvolné deeuropeizaci v Turecku a jednání s EU postupně zamrzla na mrtvém bodě. Turecko se odklání od evropských standardů v řadě oblastí.

¹¹ Ještě v hodnotící zprávě z roku 2011/12 uvádí Evropská komise, že Turecko nesdílí restriktivní opatření EU vůči Sýrii. (European Commission, 2011, s. 107)

¹² Aktuální seznam všech restriktivních opatření EU viz. European Union External Action (2018): EU and the Crisis in Syria, dostupné na: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/22664/eu-and-crisis-syria_en, 20. 6. 2018.

se Turecko obávalo přelití krize do teritoria a také kurdevských požadavků na vytvoření Kurdistanu, který by mohl zasahovat i na turecké území. Krize vztahů se prohloubila v roce 2012 po sestřelení turecké stíhačky syrskou protivzdušnou obranou. Turecko s podporou NATO posílilo vojenskou přítomnost v příhraničí.¹³

Novou dynamiku do vzájemných vztahů mezi EU a Tureckem přináší masový příliv migrantů ze Sýrie do Turecka¹⁴ a teroristické útoky v Turecku. Z hlediska vztahu obou aktérů je zřejmé, že role EU přestává být striktně dominantní z hlediska určování podmínek vstupu Turecka do EU. Naopak Turecko se ocitá v situaci, kdy může využívat obavy EU z migrační vlny. Evropská unie je vstřícnější k jednání s Tureckem, které se stalo důležitým garantem bezpečnosti pro EU zejména z hlediska přílivu uprchlíků. Na druhé straně Turecko čím dál více odolává snahám o europeizaci a vstup do EU přestal být hlavním cílem jednání s EU. Toto se odráží v tureckých vnitrostátních reformách, které se nadále vzdalují evropským standardům demokracie. Nelze již hovořit o čisté top-down europeizaci (minimálně v případě řešení migrační krize) EU - Turecko, ale stále více je znát silná pozice Turecka, jež ovlivňuje jednání s EU. Jednání Turecka jasně ukazuje odpor vůči občanské válce v Sýrii, čímž se přibližuje zájmům EU, ale zároveň sleduje vlastní politické výhody potenciálně plynoucí z jednání s EU.

Společné jednání o řešení migrační krize bylo zahájeno na podzim 2015 a ukázalo ochotu EU částečně ustupovat v požadavcích Turecka (Ata, 2017) a společnou snahu spolupracovat na pomoci Syřanům a bojovat proti nelegální migraci. Turecko se, mj. zavázalo, že otevře trh práce Syřanům, kteří požívají v Sýrii dočasnou ochranu. (European Council, 2015)¹⁵ Jasně se ukázala snaha EU urychlit přístupový proces Turecka, a to hlavně při projednávání dílčích přístupových kapitol. Základem spolupráce se stala dohoda iniciovaná Tureckem, jež počítá s použitím preventivních opatření, která by bránila ilegální migraci z Turecka do EU. Dohoda stanovuje, že „... za každého Syřana vráceného z Řecka do Turecka, bude jiný Syřan přemístěn z Turecka do EU.“ (European Council, 2016) Unie byla nejen ochotna přistoupit na navrženou

---

¹³ Turecko sice nemělo důkaz, která ze stran boje granát vystřelila, ale odpovědnost přisoudilo syrské armádě a na akci reagovalo dělostřelbou.

¹⁴ Turecko, podle informací UNHCR, zůstává zemí hostící největší počet uprchlíků na světě (statistiky z roku 2017 uvádějí počet 3,5 milionu uprchlíků). (UNHCR, 2017)

¹⁵ Byl přijat Akční plán mezi EU a Tureckem. Obsah Joint action plan, dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/december2016-action-plan-migration-crisis-management_en.pdf, 23. 6. 2018.

dohodu, ale zároveň přislíbila finanční podporu pro Turecko ve výši 3 miliardy euro (v březnu 2016) v rámci „*the Facility for Refugees in Turkey*“, kterou chce zajistit fungování dohody o předávání migrantů a spolupráci mezi Tureckem a Řeckem. Ochota EU finančně investovat v Turecku jasně ukazuje silný zájem o Turecko, jako garanta omezování počtu migrantů směřujících do EU. Zájem EU o Turecko dále demonstruje fakt, že byla ochotna otevřít důležitou 33. přístupovou kapitolu zahrnující finanční a rozpočtová ustanovení. EU uvedenými kroky ukázala jak významná je pro ni spolupráce s Tureckem, a to hlavně v klíčových oblastech migrace, ekonomika a boj proti terorismu. (Rada EU, 2016) Uvedená tvrzení dokládá hodnotící zpráva Evropské komise, kde označuje Turecko jako klíčového partnera při řešení migrační krize, resp. odkazuje ke kandidatuře na členství a hovoří o Turecku jako strategickém partnerovi. (European Commission, 2016)

Turecko začalo být vnímáno jako garant bezpečnosti, který dokáže omezit počet migrantů směřujících o Evropy. Iniciováním vlastního návrhu řešení migrační krize se dostala EU do nečekané situace, kdy bezpečnostní politika EU byla spojena s diskuzí o rychlejším přistoupením Turecka do EU a s vízovou liberalizací (pokud Turecko splní posledních pět stanovených podmínek).¹⁶ Výsledkem jednání bylo přijetí *visa liberalisation roadmap*,¹⁷ která odkazuje na řadu slabin, pro které není možné Turecko přijmout do EU a aktuálně provést vízovou liberalizaci. Diskuze o Sýrii s EU se dotýká také otázek terorismu, proti kterému oba aktéři bojují. Nebezpečí terorismu je pro EU a Turecko sdílená hrozba posilující vzájemnou vazbu a společný postoj vůči Sýrii, a proto v roce 2015 byly nastaveny pravidelné summity s touto tématikou.¹⁸

Konflikt v Sýrii a migrační vlna znovu otevřely otázku provincie Hatay, která složením obyvatel odpovídá Sýrii, což posiluje ideu o riziku přelití konfliktu do Turecka. Do Hatay míří množství uprchlíků ze Sýrie,¹⁹ a to zvyšuje napětí mezi místními obyvateli Alávitů (podporují syrský režim) a uprchlíky (dominantně

---

¹⁶ Jedná o velmi citlivé oblasti, které Turecko harmonizovat odmítá. Konkrétně to jsou boj proti korupci, ochrana dat, spolupráce tureckých soudů s evropskými státy, spolupráce s Europolem, změna protiteroristických zákonů.

¹⁷ Jednání o vízové liberalizaci probíhala již od roku 2013. Jedním z dílčích úspěchů je uzavření readmisní dohody v roce 2014.

¹⁸ Již od roku 2015 se konaly společné summity zabývající se bojem s terorismem. Nebezpečí terorismu se stalo aktuálnější po bombových útocích z roku 2016, ze kterých Turecko vinilo ISIL. V reakci na útoky vstoupila turecká armáda do syrského příhraničního města Jarablus. (Human Rights Watch, 2016)

¹⁹ V oblasti žije cca. půl milionu uprchlíků arabského původu. (Global Risk Inside, 2017)

sunnitští Arabové). Také je třeba sledovat ekonomický úpadek provincie, který je způsoben zmražením ekonomických vztahů se Sýrií. (Collinsworth, 2012) Turecko proto začalo z bezpečnostních důvodů provádět kontroly na hranicích se Sýrií a začalo přesunovat uprchlíky do jiných tureckých provincií, aby omezilo riziko konfliktu. Vztahy se Sýrií komplikuje skutečnost, že **Assadův** režim začal spolupracovat s PKK a umožnil jí v severovýchodní části Sýrie více méně autonomně spravovat území. Turecko proto začalo podporovat opoziční Svobodnou syrskou armádu, která odmítá udělit Kurdům autonomii. (Semih, 2015; Jörum, 2014)

Do zahraniční politiky Turecka významně zasáhly vnitrostátní změny, zejména rezignace premiéra **Davutoğlua** (v květnu 2016), který se účastnil jednání s EU a vedl multidimenzionální zahraniční politiku. (The Guardian, 2016) Hlavním a také jediným představitelem Turecka a partnerem pro EU se stal prezident **Erdoğgan**. Prezident se stal dominantním po přijetí ústavní změny, po referendu (v dubnu 2017), a to zavedením prezidentského režimu.²⁰ Po nepodařeném pokusu o puč v Turecku (červenec 2016) se vztah s EU dostal na scestí. Na jedné straně je Turecko nadále strategický partner při řešení migrační krize, na straně druhé se po puči Turecko stále více odkládání od demokratického režimu a nedodrží lidská práva (více viz Human Rights Watch, 2016). Členské státy EU označily Turecko za stát, který se oddaluje od Evropy. Orgány EU (Rada a Evropský parlament) i členské státy (např. Rakousko) požadovaly snížení finančních částek směřujících na podporu Turecka nebo zrušení kandidatury (Německo). EU nakonec rozhodla o zastavení finanční podpory ve prospěch tureckého režimu, ale pokračuje v podpoře občanské společnosti a uprchlíků. (Sarantis, 2017, srov. Gotev, 2017) Otázkou je, kam skutečně finanční podpora směřuje a jak ji Turecko využívá ve prospěch uprchlíků.²¹ Evropská komise označila situaci jako oddalování Turecka od EU, ale zároveň odkázala na nutnost hledat cestu vedoucí ke spolupráci. Naopak ze strany Turecka můžeme sledovat demonstraci nezájmu o EU, a to ve výročí prezidenta **Erdoğan**a, který tvrdil, že Turecko EU nepotřebuje.²² (Deutsche Welle, 2017

---

²⁰ Prezident je jediným reprezentantem výkonné moci; funkce předsedy vlády byla v roce 2018 zrušena.

²¹ Politika Turecka vůči uprchlíkům je předmětem kritiky, např. ze strany Human Rights Watch. (Human Rights Watch, 2016)

²² Prezident reagoval na neochotu evropských států vydat osoby obviněné tureckým režimem z pokusu o puč.

Nová zahraniční politika Turecka se projevila otevřeně v lednu 2018 útokem na město Afrín. Ofenzíva je obhajována obavou ze separatistických aktivit kurdských milic, konkrétně Lidových obranných jednotek (YPG). Hlavním zájmem Turecka je omezení vlivu Kurdů a potenciálu vzniku Kurského státu. Vojenský útok byl kritizován EU, jejímž cílem je de-eskalace konfliktu, nikoli jeho podněcování. (Cook, Fraser, 2018) V zásadě v kontextu politiky rozšiřování by kandidátský stát, který vojensky intervnuje, neměl být součástí přístupových rozhovorů. Prozatím poslední hodnotící práva Evropské komise obsahuje řadu kritických výhrad plná kritiky. Evropská unie však i přes rozepře vnímá Turecko jako klíčového partnera v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky, a to ve spojení se Sýrií, Libyí a Irákem. (European Commission, 2018)

Evropa si uvědomuje odklon Turecka od základních principů, které musí kandidátské státy splňovat. Otevřená kritika Turecka a zastavení přístupových rozhovorů či úplné zastavení finanční podpory by ukázalo, že EU stojí za svými zásadami a nenechá se Tureckem ovlivnit. Nicméně bezpečností hledisko spojené s migrační krizí, hrozbou teroristickými útoky a také geopolitická pozice Turecka vedou EU k akceptaci Turecka jako klíčového partnera. EU shovívavě přehlíží nedostatky Turecka (byť na ně upozorňuje v hodnotících zprávách) a i za cenu kritiky členských států věří v hledání nových způsobů jak přivést Turecko zpět ke spolupráci hodné vztahu EU a plnohodnotný kandidátský stát. Prezident **Erdoğan** si je vědom silné pozice Turecka, a proto vstup do EU nevyklučuje, ale zároveň nekoná žádné smířlivé či reformní kroky, kterými by takové směřování Turecka potvrdil. Turecká zahraniční politika je po vytvoření prezidentského režimu zcela autonomní a stále více je možné sledovat odklon od evropských požadavků.

Závěr

Zahraněční politika Turecka prošla v posledních zhruba dvaceti letech několika proměnami. Z časového hlediska je možné zahraniční politiku Turecka ve vztahu k EU i k Sýrii rozdělit (ve sledovaném období) na dvě etapy. 1) po roce 2002 do roku 2011; 2) od roku 2011 – 2017. Dalo by se hovořit o třetí etapě zahraniční politiky spojené s prezidentským režimem a tureckou intervencí do Sýrie v roce 2018.²³

---

²³ Vzhledem k době finální úpravy textu (srpen 2019) není ještě zcela možné jasně třetí období vymezit a specifikovat. Je zřejmé, že Turecko není ochotno jednat o vymezení nárazníkové zóny

V prvém období, po roce 2002 následovalo Turecko reformní europeizační kroky ve vnitrostátní i zahraniční politice. Aktivní zahraniční politika vůči Sýrii prolomila dlouholeté problémy (minimálně na určitou dobu je zmrazila). Diskuze o zahraničním obchodu, intenzivní spolupráce se státy Blízkého východu v rámci politiky dobrého sousedství odkazovaly na ochotu Turecka internalizovat evropské hodnoty, a to nejen v zahraniční politice. Zdálo se, že národním zájmem Turecka je vstup do EU, jenž je motivem k reformám. Turecko sebe, v rámci zahraniční politiky ovlivněné premiérem Davutoğluem, stylizovalo do role „dobrého souseda“, který je přístupný k jednání jak se státy v regionu, tak s EU. Evropská unie viděla (a stále vidí) v Turecku strategického partnera. Oteplování vztahů v regionu (EU) vítala a interpretovala je jako znak přiblížení se Evropě. Dílčí odměnou za reformní snahy bylo zahájení přístupových rozhovorů (2005).

Turecko-syrský vztah je však nutné sledovat z dlouhodobé perspektivy, protože aktuální hlavní problémy přetrvávají dlouhá desetiletí. Nelze říci, že Turecko zapomělo nebo dlouhodobě změnilo zájmy v zahraniční politice (viz dále). Za výjimku je možné pokládat krátkou epizodu let 2002 – 2011, kdy dobré vztahy se sousedy přinesly Turecku kýžený cíl, označení „regionální lídr“. Turecko-syrské vztahy pokládalo Turecko za vzor nové, multidimenzionální zahraniční politiky, která byla politicky i ekonomicky výhodná pro oba partnery. Ještě na počátku nepokojů v Sýrii mělo Turecko zájmem o jednání a chtělo pokračovat v úspěšné politice dobrých vztahů se sousedem. Odmítnutí reformu ze strany **Assadova** režimu vedlo Turecko k následování evropské či západní politiky sankcí vůči Sýrii.

Z dlouhodobé perspektivy se Turecko vrátilo k „zaběhlé“ zahraniční politice realizované před rokem 1999. Vztah k Sýrii je ovlivněn situací v provincii Hatay a také problematizován obavou vycházející ze spolupráce **Assadova** režimu se stranou PKK. Turecko se obává, že aktivity směřující k integraci oblastí, kde žijí Kurdové, do jednoho státního teritoria, by mohlo zahrnovat také turecké území. Zatímco v roce 1998 bylo nebezpečí vojenského konfliktu zastaveno, v lednu 2018 došlo k vojenskému vpádu do Afrínu. Tím se Turecko zcela odklonilo od evropských hodnot v zahraniční politice, protože EU by chtěla konflikt v Sýrii směřovat deeskalaci.

---

mezi Tureckem a Sýrii, kterou navrhuje USA. Proto se analýza zaměří jen na dva uvedené časové úseky.

Turecko se odmítáním syrského režimu blížilo evropské politice, ale jednalo se jen o jeden segment v rámci mnoha proměnných, které EU po Turecku požadovala. Turecko se po roce 2011 vydává vlastní cestou zahraniční i vnitrostátní politiky, což se projevuje odklonem od demokratického režimu a přináší to zvyšující se kritiku ze strany EU. Kritické hodnocení však nevyklučovalo pokračující snahu EU o europeizaci Turecka.

Novou podobu vztahu EU – Turecko přinesla migrační krize, kdy Turecko začalo využívat strategické pozice a možnosti eliminovat počty migrantů směřujících do schengenského prostoru. Evropská unie akceptací tureckého návrhu ukázala zájem jednat s Tureckem a navíc ochotu navrženou aktivitu financovat. Zpráva Evropské komise (2016) potvrdila důležitost Turecka pro Evropu, protože v ní je označeno jako strategický partner. Migrační krize vyvolaná konfliktem v Sýrii změnila pozici Turecka, které začalo obracet europeizaci do pozice down-top a ovlivňovat jednání EU při řešení migrační krize.

Migrační krize jasně ukázala, že vztah mezi Tureckem a EU je výrazně založen na ústupkové politice, ve které je Evropa ochotna přehlížet dílčí nedostatky Turecka. Tím se Turecko vymyká prozatím všem zemím, které usilovaly o členství nebo zemím, se kterými navazuje EU zahraniční kontakty. Motivy EU jsou více než zřejmé. Turecko je strategický hráč v mnoha ohledech. Jednak je vstupní branou na Blízký východ, je významným obchodním partnerem, ale zejména je garantem omezeného vstupu migrantů do prostoru Evropy. Turecko si je vědomo silné pozice, kterou migrační krizí získalo a rozhodně nevede ústupkovou politiku. Spíše se snaží demonstrovat sílu, a to jak v domácích reformách, tak také v zahraniční politice. Paradoxně můžeme říci, že se Turecko naučilo jednat s EU a socializovalo se v jednání s EU a dokáže reagovat na potřeby EU a zároveň sleduje vlastní, státní zájmy. Turecko během europeizační fáze objevilo evropskou shovívavost, které využívá. I přes turecký vojenský zásah v Sýrii je evropská kritika vůči Turecku nadále spojena s dávkou ochoty hledat možné cesty k budoucí spolupráci.

Turecko chce být regionální velmocí a ovlivňovat jak oblast Blízkého východu, tak také EU. Identita Turecka je spojena se snahou „být silným státem“ prezentovaným silným politikem v podobě prezidenta. Zde se dostáváme do roviny jednotlivce, nejprve premiéra a následně prezidenta **Erdoğan**a (v prezidentském režimu). Z pozice premiéra nejprve sledoval, v souladu s top-down europeizací, reformní kroky. Můžeme hovořit o soužití s ministrem zahraniční a následně premiérem **Davutoğluem**, jehož zahraniční

politika směřovala k multidimenzionalitě projevující se mimo jiné v dobrém vztahu k EU. Tento je spojen s reformními kroky a také ochotou jednat s EU v době migrační krize. Nelze však přehlédnout snahu hledat vlastní, turecké zájmy, které se spojily se zájmy prezidenta **Erdoğana**. Odstoupení **Davutoğlua** a nezdařený vojenský puč následuje obrat v zahraniční politice odklánějící se od EU i od snahy hledat řešení krize v Sýrii. Politiku dobrého sousedství nahradil vojenský vpád do Sýrie a v případě vztahu s EU se hlavní zájem soustředí na vízovou liberalizaci. Turecký příklad ukazuje, že zahraniční politika státu je ovlivněna domácí politikou a jednotlivci, kteří formují státní zájmy, které se v zahraniční politice projevují. V případě Turecka byla smířlivá politika vůči EU i sousedním státům změněna v kontextu přijetí nového ústavního textu, který potvrdil silnou pozici prezidenta a jeho výlučný vliv na domácí a také zahraniční politiku.

Při hodnocení v úvodu položených hypotéz je zřejmé, že zahraniční politika Turecka před rokem 2011 byla v souladu s potřebami a zájmy EU. Nicméně je třeba si uvědomit, že byla pro Turecko výhodná, a to zejména ekonomicky a také z hlediska naplnění role regionálního lídra. Po roce 2011 jsou vidět pokračující snahy o dobrou spolupráci se Sýrii. Avšak po nezdaru v diplomatickém jednání se Turecko pomyslně vrací k zahraniční politice EU vůči Sýrii. Posléze se opět ukazují výhradně turecké zájmy, které se spojují s obavou z vybudování kurdského státu a Turecko místo podpory uklidnění bojů, jež sleduje EU, přistupuje na vojenské řešení situace. Je tedy zřejmé, že turecké sledování zahraniční politiky EU je spíše náhoda, která se spojila s nahodilostí momentálního zájmu Turecka.

Literatura:

- Al Jazeera*. 2012. Syrians flee into Turkey amid fresh violence [cit. 26. 2. 2018] Dostupné na internetu: <http://en-maktoob.news.yahoo.com/syriansflee-turkey-amid-fresh-violence-161953367.html>.
- ARAS, B. - KONI, H. 2002. Turkish-Syrian relations revised. In *Arab Studies Quarterly*, vol. 24, no. 2 [cit. 20. 6. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.thefreelibrary.com/Turkish-Syrian+relations+revisited.-a0101531218>.
- ATA, F. K. 2017. EU-Turkey Relations (1999 - 2016): Conditionality at Work? In Ercan, P. G. (Ed.) *Turkish Foreign Policy. International Relations, Legality and Global Reach*. Cham: Palgrave Macmillan. s. 105 - 128. ISBN 978-3-319-50450-6.

- ATMACA, A. Ö. 2017. Turkey-US Relations (2009 - 2016): A Troubled Partnership in a Troubled World? In Ercan, P. G. (Ed.) *Turkish Foreign Policy, International Relations, Legality and Global Reach*. Cham: Palgrave Macmillan. s. 63-82. ISBN 978-3-319-50450-6.
- BBC 2011. Turkey imposes economic sanctions on Syria [cit. 20. 6. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.bbc.com/news/world-europe-15959770>.
- BBC 2003. Ocalan file: Timeline. BBC News. [cit. 10. 4. 2018] Dostupné na internetu: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/281302.stm>.
- BALI, M. A. 1999. The Turkish-Syrian Crisis of October 1998. A Turkish View. In *Middle East Policy*, vol 6, no. 4, [cit. 20. 6. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.thefreelibrary.com/THE+TURKISH-SYRIAN+CRISIS+OF+OCTOBER+1998%3A+A+TURKISH+VIEW.-a055316204>.
- BRAUN, M. 2009. Konstruktivismus In BARŠA, P. a kolektiv. *Dialog teórií. Filozofická dilemata výzkumu mezinárodních vztahů*. Praha: Slon, s. 123 - 144. ISBN 978-80-7419-011-7.
- CAROLYN, C. J.; OZDAMAR, O. 2009. Modeling Foreign Policy and Ethnic Conflict: Turkey's Policies Towards Syria. In *Foreign Policy Analysis*, Vol. 5, No. 1, s. 25 - 26. [cit. 27. 2. 2014] Dostupné na internetu: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1743-8594.2008.00081.x/pdf>.
- COLLINSWORTH, D. 2012. Hatay: The Syrian Crisis and a Case of Turkish Economic Resilience. In *Turkish Policy Quarterly*, Vol 12, No. 1. pp. 119 - 124.
- COOK, L.; FRASER, S. 2018. European Union criticizes Turkey's offensive in Syrian town of Afrin. [cit. 25. 6. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.pbs.org/newshour/world/european-union-criticizes-turkeys-offensive-in-syrian-town-of-afrin>.
- Council of EU 2011. Council Conclusion on Syria. [cit. 20. 6. 2018] Dostupné na internetu: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/122168.pdf.
- Council of EU 2001. Council decision on the principles, priorities, intermediate objectives and conditions contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey [cit. 10.6.2018] Dostupné na internetu: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fb5f74d4-2750-4d17-8e15-6ee60a517e38/language-en>.
- D'ALEMA, F. 2017. The Evolution of Turkey's Syria Policy. In *IAI Working Papers* 17. [cit. 23.5. 2018] Dostupné na internetu: www.iai.it/sites/default/files/iaiw1728.pdf.

- Deutsche Welle* (2017): Erdoğan: Turkey no longer needs EU membership but will abandon talks. [cit. 17. 6. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.dw.com/en/erdogan-turkey-no-longer-needs-eu-membership-but-will-not-abandon-talks/a-40771731>.
- European Commission* (2018): *Commission Staff Working Document. Turkey 2018 Report*. [cit. 31. 7. 2018] Dostupné na internetu: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-turkey-report.pdf>.
- European Commission* (2016): Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council. [cit. 25. 6. 2018] Dostupné na internetu: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160316/next_operational_steps_in_eu-turkey_cooperation_in_the_field_of_migration_en.pdf.
- European Commission* 2015. Commission staff working document. Turkey Report 2015. EU Enlargement Strategy. [cit. 4. 5. 2018] Dostupné na internetu: https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2016-11/tr_rapport_2015_en.pdf.
- European Commission* 2011. *Commission Staff Working Paper. Turkey 2011 Progress Report. Enlargement Strategy for Main Challenges 2011-2012*. [cit. 31. 7. 2018] Dostupné na internetu: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2011/package/tr_rapport_2011_en.pdf.
- European Commission* 2006. Enlargement Strategy and the Main Challenges 2006-2007. Including annexed special report on the EU's capacity to integrate new members. [cit. 4. 5. 2018] Dostupné na internetu: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2006/nov/com_649_strategy_paper_en.pdf.
- European Council* 2016. EU-Turkey Statement, 18th March 2016, [cit. 20. 6. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>.
- European Council* 2015. Meeting of the EU heads of state government with Turkey. [cit. 25. 6. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/>.
- Evporský parlament* 2018. Jižní partneři. [cit. 23. 7. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/173/i-partner-meridionali>.

- European Union External Action* 2018. EU and the Crisis in Syria, [cit. 20. 6. 2018] Dostupné na internetu: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22664/eu-and-crisis-syria_en.
- Global Risk Inside* 2017. Is Hatay Immune from Syria's conflict? [cit. 10. 5. 2018] Dostupné na internetu: <https://globalriskinsights.com/2017/04/hatay-immune-syrias-conflict-gri/>.
- GOTEV, G. 2017. The Brief: More EU Money for Turkey's Civil Society. In *Euractive* [cit. 25. 7. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.euractiv.com/section/politics/news/the-brief-more-eu-money-for-turkeys-civil-society/>.
- GRIGORIADIS, I. N. 2010. The Davutoğlu Doctrine and Turkish Foreign Policy. In *ELIAMEP Working Paper* 8/2010 [cit. 11. 5. 2018] Dostupné na internetu: http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2010/05/%CE%9A%CE%95%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F-%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3-8_2010_loGrigoriadis1.pdf.
- The guardian* 2016. Turkish PM Davutoğlu resigns as President Erdoğan tightens grip Dostupné na internetu: <https://www.theguardian.com/world/2016/may/05/ahmet-davutoglus-future-turkish-prime-minister-balance>, 28. 8. 2018.
- GÜNAY, D. 2017. The Roles Turkey Played in the Middle East (2002 - 2016) In Ercan, P. G. (Ed.) *Turkish Foreign Policy. International Relations, Legality and Global Reach*. Cham: Palgrave Macmillan. s.195 - 215. ISBN 978-3-319-50450-6.
- HALE, W. M. 2013. *Turkish Foreign Policy since 1774*. 3rd revised & updated edition. London: Routledge, ISBN 978-0-415-59986-3.
- HINNEBUSH, R. 2015. Back to the Enmity: Turkey-Syria Relations Since the Syrian Uprising. Orient. In *Journal of German Orient Institute*, Vol. 56, No. 1, pp. 14 - 22.
- Human Rights Watch* 2016. Turkey. Events 2016 [cit. 1. 8. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/turkey>.
- Joint action plan*. 2016. European Commission, Brusel [cit. 23. 6. 2018] Dostupné na internetu: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/december2016-action-plan-migration-crisis-management_en.pdf.
- Hurriyet* (2010): Doğu Akdeniz 'Nafta' modeline geçecek, 1.5 trilyon dolarlık olacak, 4. 12. 2010. [cit. 31. 8. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dogu-akdeniz-nafta-modeline-gececek-1-5-trilyon-dolarlik-olacak-16445106>.

- JAMES, C. C. - ÖZDAMAR Ö. 2009. Modeling Foreign Policy and Ethnic Conflict: Turkey's Policies Towards Syria. In *Foreign Policy Analysis*, Volume 5, Issue 1. s. 25 [cit. 12. 5. 2018] Dostupné na internetu: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1743-8594.2008.00081.x/full>.
- JÖRUM, E. L. 2014. Syria's „Lost Province“: The Hatay Question Returns. In *Carnegie Middle East Centre* [cit. 28.5.2018] Dostupné na internetu: <http://carnegie-mec.org/diwan/54340?lang=en>.
- KRATOCHVÍL, P. 2008. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, s. 179 - 193. ISBN 978-80-7367-467-0.
- MIGDALOVITZ, C. 2010. Turkey: Selected Foreign Policy Issues and U.S. View. In *Congressional Research Service* [cit. 16. 4. 2018] Dostupné na internetu: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL34642.pdf>.
- MORAVCSIK, A. - VACHUDOVA, M. A. 2003. National Interests, State Power, and EU Enlargement. In *Centre for European Studies, Working Paper 97*, s. 1 - 20.
- Rada EU 2016. Přístupová konference s Tureckem: Zahájeny rozhovory o kapitole 33 – Finanční a rozpočtová ustanovení [cit. 23. 6. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/06/30/turkey-accession-conference/>.
- ÖNIS, Z. - YILMAZ, G. 2009. Between Europeanization and Euro-Asianism. Foreign Policy Activism in Turkey during the AKP Era. In *Turkish Studies*, 10:1, s. 7 - 24.
- PHILLIPS, Ch. 2012. Turkey's Syria problem. In *Open Democracy* [27. 2. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.opendemocracy.net/christopher-phillips/turkey%E2%80%99s-syria-problem>.
- RISSE, T. 2012. Social Constructivism and European Integration. In WIENER, A., DIEZ, T.: *European Integration Theory*. Oxford: Oxford University Press, s. 144 - 160. ISBN-13: 978-0199252480.
- RUBIN, M. 2004. Shifting Sides? In *Middle East Forum, National Review Online* [cit. 11. 5. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.meforum.org/articles/2004/shifting-sides>.
- SARANTIS, M. P. 2017. EU Parliament Wants up to €80 million cuts to Turkey's 2018 pre-accession funds. In *Euractive* [cit. 27. 7. 2018] Dostupné na internetu: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/eu-parliament-wants-up-to-e80-million-cuts-to-turkeys-2018-pre-accession-funds/>.

- SCHIMMELFENNIG, F. - SEDELMEIER, U. 2007. Candidate Countries and Conditionality. In GRAZIANO, P. – VINK, M. P. (eds.): *Europeanization: New Research Agendas*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 88 - 101. ISBN 13: 978-0230204317.
- SEMIH I. 2015. Attacks on Syrians in Turkey Increasing. In *Al-Monitor*, 20 May 2015. (cit. 1. 3. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/05/turkey-attack-on-syrians-in-country-on-the-rise.html>.
- STANLEY-ADAMSON, C. 2016. The impact of global media perceptions of Turkey's intelligence and security approach towards the Syrian conflict. In *Journal of Intelligence and Terrorism Studies* 2016,1 [23. 5. 2018] Dostupné na internetu: <http://www.veruscript.com/a/A7Q0UL/>.
- UNHCR 2017. UNHCR Turkey: Turkey Fact Sheet – October 2017 [27. 4. 2018] Dostupné na internetu: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/60180>.
- WENDT, A. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge Univerzity Press. ISBN-13: 978-0521465571.
- ZEMANOVÁ, Š. 2007. Výzkum europeizace – aktuální problémy a perspektivy. In *Mezinárodní vztahy*, roč. 42, č. 4, s. 29 - 51.